

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ В УКРАЇНІ

За останнє десятиліття зниження енергоємності ВВП забезпечувалося здебільшого за рахунок впливу наявного в промисловості структурного фактора. Вартість постійної складової енерговитрат у собівартості продукції зменшувалася пропорційно до зростання обсягів виробництва, внаслідок чого динаміка зростання ВВП у цей період перевищувала динаміку споживання енергоресурсів.

При цьому слід зазначити, що на даний час структурний фактор, як складова потенціалу енергозбереження – в основному вичерпано. Для збереження існуючих темпів зниження енергоємності ВВП (4-6 % щороку) необхідно невідкладно задіяти технологічний фактор потенціалу енергозбереження. У разі невжиття кардинальних заходів, відставання показників енергоефективності економіки України від показників розвинутих країн, стане хронічним. Це, в свою чергу, значно ускладнить в коротко- та середньостроковій перспективі конкурентоздатність вітчизняного продукту на світових ринках [2, с.27].

Крім того, на темпи зниження енергоємності ВВП впливають такі чинники:

- невідповідність тарифів і цін на енергоресурси витратам на їх виробництво;
- економічні ризики, пов'язані з функціонуванням природних монополій;
- споживання енергоресурсів за відсутності приладів обліку;
- високий рівень втрат енергоресурсів при їх передачі та споживанні;
- стан погашення взаємної заборгованості на оптовому ринку електроенергії та інших ринках енергоресурсів;
- низький рівень впровадження енергоефективних технологій та обладнання;
- високий рівень фізичної зношеності технологічного обладнання в усіх галузях національної економіки.

Виходячи з цього, визначені основні проблеми енергозбереження, які вимагають адміністративно-правового розв'язання.

Законодавство України про енергозбереження складається із законів України та підзаконних нормативно-правових актів органів державної влади, прийнятих на національному та місцевому рівнях. Метою законодавства про енергозбереження є регулювання відносин між господарськими суб'єктами, а також між державою і юридичними та фізичними особами у сфері енергозбереження, пов'язаної з видобуванням, переробкою, транспортуванням, зберіганням, виробленням та використанням паливно-енергетичних ресурсів (ПЕР); забезпечення заінтересованості підприємств, організацій та громадян в енергозбереженні, впровадженні енергозберігаючих технологій, розробці і виробництві менш енергоємних машин та технологічного обладнання, закріплення відповідальності юридичних і фізичних осіб у сфері енергозбереження.

Історично склалося так, що в Україні відсутній єдиний закон про енергетику. Існуюче енергетичне законодавство формулювалося найчастіше для вирішення окремих проблем, що вимагають законодавчого врегулювання, наприклад електроенергетики, трубопровідного транспорту, енергозбереження і т.п. При цьому вони недостатньо інтегровані між собою. Протягом останнього періоду в Україні врегульована проблема законодавчого стимулювання енергозбереження. Ця обставина в поєднанні з об'єктивними проблемами подальшого зростання вартості імпортованих ПЕР створює передумови для активізації політики підвищення енергетичної ефективності.

На цей час правове регулювання паливно-енергетичного комплексу має несистемний характер та характеризується відсутністю рамкового закону, який

встановлював би основні засади та підходи до регулювання відносин в електроенергетичному, ядерно-промисловому, вугільно-промисловому та нафтогазовому комплексах.

В Україні прийнято [Закон про енергозбереження](#), в якому цей термін (енергозбереження) визначається як «діяльність, яка спрямована на раціональне використання та економне споживання первинної та перетвореної енергії і природних енергетичних ресурсів». У свою чергу, «раціональне використання» енергоресурсів в даному Законі визначено як «досягнення максимальної ефективності використання енергетичних ресурсів при існуючому рівні розвитку техніки і технології». Закон України «Про енергозбереження», прийнятий в липні 1994 року – Закон, що визначає правові, економічні, соціальні та екологічні основи енергозбереження для всіх підприємств, об'єднань та організацій, розташованих на території [України](#), а також для громадян [1].

Даний закон встановлює принципи державної політики у сфері енергозбереження, уповноважені органи у даній сфері, економічні механізми енергозбереження, регулює засади стандартизації та нормування енергоспоживання, здійснення державної експертизи у сфері енергозбереження, питання енергетичного аудиту та інші питання. Безперечно, Закон України «Про енергозбереження» був основою для розроблення та впровадження політики із енергозбереження в Україні, і на його основі продовжують прийматися численна кількість законних та підзаконних нормативно-правових актів, але сучасні умови раціонального використання енергоресурсів потребують удосконалення правових аспектів у сфері енергозбереження.

Серед найбільш ефективних адміністративно-правових механізмів вирішення проблем енергозбереження на сучасному етапі слід виділити:

1. Приведення окремих положень законодавства у сфері енергозбереження у відповідність з економічною ситуацією. Зокрема створення умов економічного стимулювання суб'єктів господарювання до підвищення ефективності використання енергоресурсів.

Шляхом вирішення цієї проблеми є розроблення проектів змін до податкового законодавства в частині обмеження віднесення на валові витрати спожитих суб'єктами господарювання енергоресурсів та встановлення збору за перевитрати енергоресурсів понад норми питомих витрат енергоресурсів.

2. Удосконалення порядку нормування питомих витрат енергоносіїв – прийняття нової редакції Закону України «Про енергозбереження» – Закону України «Про енергоефективність».

3. Створення системи нових енергетичних стандартів – прийняття нової редакції Закону України «Про енергозбереження» – Закону України «Про енергоефективність» [3, с.27].

4. Удосконалення системи державної експертизи з енергозбереження – прийняття нової редакції Закону України «Про енергозбереження» – Закону України «Про енергоефективність» [3, с.35].

5. Запровадження обов'язкової статистичної звітності щодо використання енергоресурсів – прийняття нової редакції Закону України «Про енергозбереження» – Закону України «Про енергоефективність» [4, с.101].

6. Створення єдиного механізму державного контролю у сфері енергозбереження і енергоефективності, уникаючи дублювання функцій органів державного управління у цих сферах – прийняття нової редакції Закону України «Про енергозбереження» – Закону України «Про енергоефективність».

7. Встановлення адекватної юридичної відповідальності юридичних осіб, посадовців та громадян за неефективне використання паливно-енергетичних ресурсів, а саме: підготовка змін до відповідних статей Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо збільшення розмірів штрафів за правопорушення у сфері енергозбереження; запровадження фінансової відповідальності юридичних осіб за

неефективне використання паливно-енергетичних ресурсів. Зокрема, існує необхідність оптимізації розмірів адміністративних штрафів за порушення законодавства про енергозбереження, а також введення юридичної відповідальності суб'єктів господарювання за недотримання вимог законодавства з енергозбереження щодо проведення державної експертизи з енергозбереження, дотримання вимог енергетичних стандартів та порядку енергетичного маркування продукції тощо.

8. Забезпечення переходу до масового застосування та заміни на сучасні приладів обліку споживання енергоресурсів. Існує нагальна необхідність упорядкування оплати за спожиті ресурси споживачами житлово-комунальних послуг, яка на даний час проводиться здебільшого за встановленими нормами, що значно перевищують фактичні обсяги споживання ресурсів. Шляхом вирішення цієї проблеми є прийняття Закону України «Про комерційний облік ресурсів, передача яких здійснюється мережами».

Таким, чином, основним завданням українського законодавства з енергозбереження є створення сприятливих умов для ефективного використання паливно-енергетичних ресурсів, уникаючи безпосереднього втручання у господарську діяльність суб'єктів господарювання. Для реалізації цього завдання перш за все необхідно створити взаємоузгоджену дієву та прозору систему законодавства з енергозбереження. Така система повинна містити правові норми, які б передбачали адекватне поєднання інструментів державного регулювання та заохочення суб'єктів господарювання та населення щодо ефективного використання паливно-енергетичних ресурсів. Для досягнення цієї мети необхідним є прийняття нової редакції Закону України «Про енергозбереження» – Закону України «Про енергоефективність».

Для належної організації державного управління регіональним енергозабезпеченням передбачається законодавче врегулювання повноважень та сфер відповідальності центральних та регіональних органів влади, органів місцевого самоврядування у питаннях економічного, технологічного та господарського управління загальнодержавними і регіональними системами енергозабезпечення.

Анотація. Статтю присвячено дослідженню адміністративно-правового законодавства України у галузі енергозбереження, проаналізовано принципи закону України «Про енергозбереження». На основі цього висвітлено проблеми розвитку потенціалу енергозбереження, визначено особливості державної політики з енергозбереження. Запропоновані шляхи вдосконалення адміністративно-правових аспектів вирішення проблем енергозбереження.

Ключові слова: енергозбереження, енергетичні стандарти, адміністративно-правові норми.

Аннотация. Статья посвящена исследованию административно-правового законодательства Украины в области энергосбережения, проанализированы принципы закона Украины «Об энергосбережении». На основе этого рассмотрены проблемы развития потенциала энергосбережения, определены особенности государственной политики по энергосбережению. Предложены пути совершенствования административно-правовых аспектов решения проблем энергосбережения.

Ключевые слова: энергосбережение, энергетические стандарты, административно-правовые нормы.

Abstract. The article is devoted to legal and administrative legislation of Ukraine in the field of energy saving, analyzes the principles of the law of Ukraine "On energy saving". Based on this, the problems of development of the energy saving potential identified peculiarities of the state policy on energy saving. Suggested ways to improve the administrative and legal aspects of solving problems of energy saving.

Key words: energy efficiency, energy standards, regulations,

Бібліографічний список використаної літератури

1. Закон України «Про енергозбереження» зі змінами і доповненнями. [Електронний ресурс]. – режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua>.
2. Зеркалов Д.В. Правова основа енергозбереження. Довідник. – К.: Дакор, 2008. – 480 с.
3. Енергозбереження в Україні: правові аспекти і практична реалізація. – Рівне: видавець О.Зень, 2011. – 54 с.
4. Правове регулювання енергозбереження в Європейському Союзі та в Україні // За заг.ред. к.е.н. В.Г. Дідика. – К., 2007. – 165 с.